

Лекція №11. Конституційні засади судової влади в Україні. Конституційний Суд України. Прокуратура

Вступ

1. Конституційні засади правосуддя.
2. Конституційний Суд України: склад, порядок формування, повноваження та акти.
3. Суди загальної юрисдикції: система та компетенція.
4. Верховний Суд України (Верховний Суд) – вищий судовий орган системи судів загальної юрисдикції.
- 5 Основні засади діяльності Прокуратури України. (на самостійне опрацювання).

Висновки

Рекомендована література

Вступ

Прийнята 28 червня 1996 року Конституція України стала вагомим внеском у становлення української державності. Вона визначила Україну як суверенну й незалежну, демократичну, соціальну, правову державу. Однією з важливих складових правової держави є громадяни, як суб'єкти права, що є рівними з державою і мають взаємні юридичні права та обов'язки. Народ – це джерело публічної влади держави. Він формує державну владу і контролює її діяльність, безпосередньо створює право.

З огляду на це основним принципом організації та функціонування державного апарату має бути принцип розподілу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Даний принцип, закріплено у ст. 6 Конституції і має визначальне значення, з огляду на те, що єдина державна влада здійснюється законодавчими, виконавчими та судовими органами влади. Зазначений принцип уможливорює запобігання узурпації влади будь-якою з “гілок” влади і водночас організовує їх спільну діяльність на основі взаємозалежності та взаємодії щодо реалізації єдиної державної влади в Україні. Судова влада є надзвичайно важливим елементом державної влади, а тому й дана лекція буде присвячена загальним засадам її побудови.

Правосуддя є видом державної діяльності, пов'язаним з вирішенням соціальних конфліктів, в основі яких лежить спір про право, шляхом розгляду на судових засіданнях цивільних, кримінальних та інших справ з додержанням встановленої законом процесуальної форми.

Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

1. Конституційні засади правосуддя.

У системі поділу державної влади однією з її гілок згідно зі ст. 6 Конституції України є судова влада, призначення якої полягає в захисті прав і

свобод людини та громадянина, конституційного ладу України, забезпеченні відповідності актів Верховної Ради України, Президента України, органів виконавчої влади України та органів місцевого самоврядування Конституції України, дотримання законності в застосуванні законів та інших нормативних актів України. Існування самостійної гілки судової влади поряд із законодавчою та виконавчою – це необхідний атрибут будь-якої демократичної держави.

Верховна Рада України прийняла Закон України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 року, який визначає правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні, систему судів загальної юрисдикції, основні вимоги щодо формування корпусу професійних суддів, систему та порядок здійснення суддівського самоврядування, а також встановлює загальний порядок забезпечення діяльності судів. В ньому регулюються і інші питання судоустрою.

Судова влада реалізується здійсненням правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, а також конституційного судочинства. Правосуддя здійснюють професійні судді. Народові України забезпечується можливість брати участь у здійсненні правосуддя через запровадження інститутів народних засідателів і присяжних.

Організація правосуддя в Україні базується на таких засадах: а) здійснення правосуддя виключно судами; б) право на судовий захист; в) рівність перед законом і судом; г) правова допомога при вирішенні справ у судах; д) гласність судового процесу; е) мова судочинства; є) обов’язковість судових рішень; ж) право на оскарження судового рішення; з) колегіальний та одноособовий розгляд справ; і) самостійність судів і незалежність суддів; й) недоторканність суддів; і) незмінюваність суддів; к) суддівське самоврядування.

Система судів загальної юрисдикції в Україні будується в Україні за принципами територіальності, спеціалізації, інстанційності.

Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України. Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі спеціалізовані суди. Згідно з Конституцією в Україні створені апеляційні та місцеві суди. Порядок їх утворення і функціонування регулюється Законом України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 року. Конституцією України забороняється створювати надзвичайні та особливі суди.

Отже, суди загальної юрисдикції характеризуються основними принципами правосуддя і складають єдину систему судів в Україні. Єдність цієї системи забезпечується: а) єдиними засадами організації та діяльності судів; б) єдиним статусом суддів; в) обов’язковістю для всіх судів правил судочинства, визначених законом; г) забезпеченням Верховним Судом України однакового застосування судами (судом) касаційної інстанції норм матеріального права; д) обов’язковістю виконання на території України судових рішень; е) єдиним порядком організаційного забезпечення діяльності судів; є) фінансуванням судів виключно з Державного бюджету України; і) вирішенням питань внутрішньої діяльності судів органами суддівського самоврядування.

Суди загальної юрисдикції спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про

адміністративні правопорушення. У судах загальної юрисдикції може запроваджуватися спеціалізація суддів з розгляду конкретних категорій справ.

Суди загальної юрисдикції утворюються і ліквідуються Президентом України відповідно до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 року на підставі пропозиції Державної судової адміністрації України.

Підставами для утворення чи ліквідації суду є зміна визначеної системи судів, потреба поліпшити доступність правосуддя, необхідність оптимізації видатків державного бюджету або зміна адміністративно-територіального устрою.

Кількість суддів у суді загальної юрисдикції визначає Державна судова адміністрація України за погодженням з Радою суддів України з урахуванням судового навантаження та в межах видатків, передбачених у Державному бюджеті України на утримання судів та оплату праці суддів.

Голова місцевого суду, його заступник, голова апеляційного суду, його заступники, голова вищого спеціалізованого суду, його заступники обираються на посади зборами суддів відповідного суду із числа суддів цього суду строком на два роки, але не більш як на строк повноважень судді, шляхом таємного голосування більшістю від кількості суддів, які працюють у відповідному суді. Суддя, обраний на адміністративну посаду у визначеному порядку, не може обіймати одну адміністративну посаду відповідного суду більш як два строки поспіль.

Призначення судді на адміністративну посаду без додержання цих вимог не допускається. Перебування судді на адміністративній посаді в суді не звільняє його від здійснення повноважень судді відповідного суду. Голова Верховного Суду України, заступник Голови Верховного Суду України обираються на посади і звільняються з посад Пленумом Верховного Суду України у порядку, встановленому Законом України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 року.

Отже, для реалізації конституційно-правових норм з питань судово-правової реформи в Україні продовжується прийняття нормативно-правових актів на рівні законів та підзаконних актів (включаючи і процесуальні), що закріплюють порядок утворення і функціонування судових органів та їх структурних підрозділів. Для докладнішого ознайомлення з організацією роботи судів необхідно зупинитися на детальній характеристиці утворення і функціонування Конституційного Суду України і судів загальної юрисдикції.

2. Конституційний Суд України: склад, порядок формування, повноваження та акти..

Конституційний Суд України – є згідно з Конституцією України (ст. 147) єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні, тобто це - незалежний від законодавчої та виконавчої гілок влади спеціальний судовий орган, який здійснює перевірку нормативних актів на їхню відповідність Конституції України способом конституційного судочинства.

Порядок формування й діяльності, завдання, повноваження Конституційного Суду України визначаються Конституцією України (розділ XII) та Законом України “Про Конституційний Суд України” від 16 жовтня 1996 року.

Конституційний Суд України складається з 18 суддів Конституційного Суду України: Президент України, Верховна Рада України та з’їзд суддів України призначають по шість суддів Конституційного Суду України.

Суддя Конституційного Суду України призначається строком на дев’ять років без права бути призначеним повторно. Суддя Конституційного Суду України вступає на посаду від дня складення ним присяги судді Конституційного Суду України на засіданні Верховної Ради України, яке проводиться за участю Президента України, Прем’єр-міністра України, Голови Верховного Суду України, не пізніше як через місяць після призначення суддею Конституційного Суду України.

Повноваження судді Конституційного Суду України припиняються в разі:

- 1) закінчення строку призначення;
- 2) досягнення суддею 65-річного віку;
- 3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров’я;
- 4) порушення суддею заборони бути членом політичної партії або профспілки, мати представницький мандат, брати участь у будь-якій політичній діяльності, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої;
- 5) порушення суддею присяги;
- 6) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;
- 7) припинення його громадянства;
- 8) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;
- 9) подання суддею заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням.

Повноваження судді припиняються в разі його смерті.

Конституція України (ч. 3 ст. 148) та Закон України “Про Конституційний Суд України” (ст. 16) передбачають досить суворі вимоги до членів Конституційного Суду України. Так, суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який на день призначення досяг 40-річного віку, має вищу юридичну освіту і стаж роботи за фахом не менш як десять років, проживає в Україні протягом останніх 20 років та володіє державною мовою. Судді Конституційного Суду України не можуть належати до політичних партій та профспілок, мати представницький мандат, брати участь у будь-якій політичній діяльності, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої.

Голова Конституційного Суду України обирається на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України зі складу суддів Конституційного Суду шляхом таємного голосування лише на один трирічний строк.

Завданням Конституційного Суду України є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України.

Функціями Конституційного Суду України є вирішення питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України (конституційний контроль) і офіційне тлумачення Конституції України та законів України.

До повноважень Конституційного Суду України чинне законодавство відносить прийняття рішень та надання висновків у справах щодо:

1) конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів, України правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

2) відповідності Конституції України чинним міжнародним договорам України або тим міжнародним договорам, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їхню обов'язковість;

3) додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту;

4) офіційного тлумачення Конституції та законів України;

5) відповідності проекту закону про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

б) порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України.

Формами звернення до Конституційного Суду України є конституційне подання та конституційне звернення.

Конституційне подання - це письмове клопотання до Конституційного Суду України про визнання правового акта (його окремих положень) неконституційним, про визначення відповідності проекту закону про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України, конституційності міжнародного договору або про необхідність офіційного тлумачення Конституції України та законів України. Конституційним поданням є також звернення Верховної Ради України про дачу висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту, порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України.

Суб'єктами права на конституційне подання є Верховна Рада України, Президент України, не менш як 45 народних депутатів України (підпис депутата не відкликається), Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Верховний Суд України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, інші органи державної влади, органи місцевого самоврядування.

Конституційне звернення - це письмове клопотання до Конституційного Суду України про необхідність офіційного тлумачення Конституції та законів України з метою забезпечення реалізації чи захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина, а також прав юридичної особи.

Суб'єктами права на конституційне звернення є громадяни України, іноземці, особи без громадянства та юридичні особи.

Конституційний Суд України за результатами розгляду справ щодо конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів

Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України приймає рішення.

Конституційний Суд України може визнати неконституційним правовий акт повністю або в окремій його частині.

У разі якщо в процесі розгляду справи за конституційним поданням чи конституційним зверненням виявлено невідповідність Конституції України інших правових актів (їх окремих положень), крім тих, щодо яких відкрито провадження у справі, і які впливають на прийняття рішення чи дачу висновку у справі, Конституційний Суд України визнає такі правові акти (їх окремі положення) неконституційними.

Закони, інші правові акти або їхні окремі положення, визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їхню неконституційність. У разі прийняття Конституційним Судом України у справі за конституційним поданням Президента України рішення про визнання акта Кабінету Міністрів України таким, що відповідає Конституції України, Указ Президента України про зупинення дії такого акта втрачає чинність з дня прийняття Конституційним Судом України відповідного рішення.

Матеріальна чи моральна шкода, завдана фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними, відшкодовується державою у встановленому законом порядку.

У справах про відповідність Конституції України чинним міжнародним договорам України або тим міжнародним договорам, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їхню обов'язковість; щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту; щодо відповідності проекту закону про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України; щодо порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України Конституційний Суд України дає висновки.

Рішення ухвалюються, висновки даються Конституційним Судом України поіменним голосуванням шляхом опитування суддів Конституційного Суду.

Рішення і висновки Конституційного Суду України рівною мірою є обов'язковими до виконання.

3. Суди загальної юрисдикції: система та компетенція.

Нормативною основою діяльності судів загальної юрисдикції є Конституція України, Закон України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 року, Закон України “Про забезпечення права на справедливий суд” від 12 лютого 2015 року тощо. Відповідно до названих законів систему судів загальної юрисдикції складають: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) вищі спеціалізовані суди; 4) Верховний Суд.

Усі суди складаються з професійних суддів, які обіймають посади безстроково, крім суддів Конституційного Суду України та суддів, які

призначаються на посаду судді вперше. На посаду судді кваліфікаційною комісією суддів може бути рекомендований: а) громадянин України; б) не молодший 25 років; в) який має вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права не менш як 3 роки; г) проживає в Україні не менш як 10 років; д) володіє державною мовою.

Перше призначення на посаду професійного судді строком на 5 років здійснюється Президентом України. Всі інші судді, крім суддів Конституційного Суду України, обираються Верховною Радою України безстроково, в порядку, встановленому законом.

Суддя звільняється з посади органом, що його обрав або призначив, у разі:

- закінчення строку, на який його обрано чи призначено;
- досягнення суддею 65 років;
- неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- порушення суддею вимог щодо несумісності;
- порушення суддею присяги;
- набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;
- припинення його громадянства;
- визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;
- подання суддею заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням.

Професійні судді не можуть належати до політичних партій та профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої. Повноваження судді припиняються у разі його смерті. Держава забезпечує особисту безпеку суддів та їхніх сімей.

У судах встановлюються символи судової влади, такими символами є державні символи України – Державний Герб України та Державний Прапор України, порядок використання яких у приміщеннях судів встановлюється законом відповідно до вимог статті 20 Конституції України. Суддя відправляє правосуддя в мантиї, на якій закріплюється суддівський нагрудний знак встановленого зразка. Зразки мантиї та нагрудного знака затверджує Рада суддів України. Судді, народному засідателю та присяжному видається посвідчення встановленого зразка. Такі зразки затверджуються Головою Верховного Суду України за погодженням з Радою суддів України.

Первинним елементом системи судів загальної юрисдикції є місцеві суди. Систему місцевих судів складають районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди. Місцевими господарськими судами є господарські суди Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя. Місцевими адміністративними судами є окружні адміністративні суди, а також інші суди, передбачені процесуальним законом.

До повноважень місцевих судів відносять: розгляд цивільних, кримінальних, адміністративних справ, а також справи про адміністративні правопорушення у випадках та порядку, передбачених процесуальним законом. Місцеві господарські суди розглядають справи, що виникають із господарських правовідносин, а також інші справи, віднесені процесуальним законом до їх

підсудності. Місцеві адміністративні суди розглядають справи адміністративної юрисдикції (адміністративні справи).

Місцевий суд складається з суддів місцевого суду, голови та заступника голови суду. У місцевому суді, в якому кількість суддів перевищує п'ятнадцять, може бути призначено більше одного заступника голови суду. Голова місцевого суду, його заступник обираються на посади зборами суддів відповідного суду із числа суддів цього суду.

Очолюються місцеві суди Головою місцевого суду та його заступником чи заступниками. Голова місцевого суду: 1) представляє суд як орган державної влади у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами; 2) визначає адміністративні повноваження заступника голови місцевого суду; 3) контролює ефективність діяльності апарату суду; вносить керівникові територіального управління Державної судової адміністрації України подання про призначення на посаду керівника апарату суду, заступника керівника апарату суду та про звільнення їх з посад, а також про застосування до керівника апарату суду, його заступника заохочення або накладення дисциплінарного стягнення відповідно до законодавства; 4) видає на підставі акта про призначення (обрання) суддею чи звільнення судді з посади відповідний наказ; 5) повідомляє Вищу кваліфікаційну комісію суддів України про наявність вакантних посад у суді в десятиденний строк з дня їх утворення; 6) забезпечує виконання рішень зборів суддів місцевого суду; 7) контролює ведення в суді судової статистики, дбає про інформаційно-аналітичне забезпечення суддів з метою підвищення якості судочинства; 8) забезпечує виконання вимог щодо підвищення кваліфікації суддів місцевого суду.

Заступник голови місцевого суду відповідно до визначених головою суду обов'язків бере участь в організації діяльності суду.

У системі судів загальної юрисдикції діють апеляційні суди як суди апеляційної інстанції з розгляду цивільних і кримінальних, господарських, адміністративних справ, справ про адміністративні правопорушення. Апеляційними судами з розгляду цивільних, кримінальних справ, а також справ про адміністративні правопорушення є апеляційні суди, які утворюються відповідно до указу Президента України в апеляційних округах. Апеляційними судами з розгляду господарських справ, апеляційними судами з розгляду адміністративних справ є відповідно апеляційні господарські суди та апеляційні адміністративні суди, які утворюються в апеляційних округах відповідно до указу Президента України.

До складу апеляційного суду входять судді, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, з числа яких обирається голова суду та його заступники. В апеляційному суді, кількість суддів в якому перевищує тридцять п'ять, може бути призначено не більше трьох заступників голови суду.

У складі апеляційного суду можуть утворюватися судові палати з розгляду окремих категорій справ у межах відповідної судової юрисдикції. Судову палату очолює секретар судової палати, який обирається з числа суддів цього суду. Рішення про утворення судової палати, її склад, а також про призначення

секретаря судової палати приймаються зборами суддів апеляційного суду за пропозицією голови суду. Секретар судової палати організує роботу відповідної палати, контролює здійснення аналізу та узагальнення судової практики у справах, віднесених до компетенції палати, інформує збори суддів апеляційного суду про діяльність судової палати.

До повноважень апеляційних судів відносяться: 1) розглядає справи відповідної судової юрисдикції в апеляційному порядку згідно з процесуальним законом; 2) у випадках, передбачених процесуальним законом, розглядає справи відповідної судової юрисдикції як суд першої інстанції; 3) аналізує судову статистику, вивчає та узагальнює судову практику; 4) надає місцевим судам методичну допомогу в застосуванні законодавства; 5) здійснює інші повноваження, визначені законом. З метою ефективної організації роботи апеляційного суду голова має заступників голови суду. У разі відсутності голови апеляційного суду його адміністративні повноваження здійснює один із заступників голови суду за визначенням голови суду, за відсутності такого визначення - заступник голови суду, який має більший стаж роботи на посаді судді, а в разі відсутності заступника голови суду - суддя цього суду, який має більший стаж роботи на посаді судді.

У системі судів загальної юрисдикції діють вищі спеціалізовані суди як суди касаційної інстанції з розгляду цивільних і кримінальних, господарських, адміністративних справ. Вищими спеціалізованими судами є: Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд України, Вищий адміністративний суд України.

Суддею вищого спеціалізованого суду може бути суддя, який за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердив здатність здійснювати правосуддя у вищому спеціалізованому суді, має досвід роботи суддею не менше десяти років або має науковий ступінь, отриманий до призначення на посаду судді, та стаж наукової діяльності у галузі права або науково-педагогічної діяльності у галузі права у вищому навчальному закладі або вищих навчальних закладах, що здійснюють підготовку фахівців освітнього ступеня "магістр", до призначення на посаду судді не менше десяти років.

До повноважень Вищого спеціалізованого суду відносяться такі: 1) розглядає справи відповідної судової юрисдикції в касаційному порядку згідно з процесуальним законом; 2) у випадках, передбачених процесуальним законом, розглядає справи відповідної судової юрисдикції як суд першої або апеляційної інстанції; 3) аналізує судову статистику, вивчає та узагальнює судову практику; 4) надає методичну допомогу судам нижчого рівня з метою однакового застосування норм Конституції та законів України у судовій практиці на основі її узагальнення та аналізу судової статистики; 5) дає спеціалізованим судам нижчого рівня рекомендаційні роз'яснення з питань застосування законодавства щодо вирішення справ відповідної судової юрисдикції; 6) здійснює інші повноваження, визначені законом.

У вищому спеціалізованому суді утворюються палати з розгляду окремих категорій справ у межах відповідної судової юрисдикції. Судову палату очолює секретар судової палати, який призначається з числа суддів цього суду. Рішення

про утворення судової палати, її склад, а також про призначення секретаря судової палати приймаються зборами суддів вищого спеціалізованого суду за пропозицією голови суду. Секретар судової палати організовує роботу відповідної палати, контролює здійснення аналізу та узагальнення судової практики у справах, віднесених до компетенції палати, інформує збори суддів вищого спеціалізованого суду про діяльність судової палати.

У вищому спеціалізованому суді діє пленум вищого спеціалізованого суду для вирішення питань, визначених цим Законом. Склад і порядок діяльності пленуму вищого спеціалізованого суду визначаються Законом України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 року. Пленум вищого спеціалізованого суду діє у складі всіх суддів вищого спеціалізованого суду для вирішення питань, пов’язаних із забезпеченням єдності судової практики у справах відповідної судової юрисдикції, та інших питань, віднесених до його повноважень Законом України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 року.

Пленум вищого спеціалізованого суду:

1) призначає за поданням голови вищого спеціалізованого суду з числа суддів вищого спеціалізованого суду та звільняє з посади секретаря пленуму вищого спеціалізованого суду;

2) узагальнює з метою забезпечення однакового застосування норм права при вирішенні справ відповідної судової юрисдикції практику застосування матеріального і процесуального закону;

3) заслуховує інформацію про стан правосуддя у відповідній судовій юрисдикції та практику вирішення окремих категорій справ;

4) приймає рішення про звернення до Верховного Суду України про направлення конституційного подання щодо конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України;

5) затверджує Регламент пленуму вищого спеціалізованого суду;

6) за результатами узагальнення судової практики дає роз’яснення рекомендаційного характеру з питань застосування спеціалізованими судами законодавства при вирішенні справ відповідної судової юрисдикції;

7) затверджує положення про Науково-консультативну раду вищого спеціалізованого суду та визначає її персональний склад;

При вищому спеціалізованому суді утворюється Науково-консультативна рада, статус якої визначається Законом України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 року. Вищий спеціалізований суд має офіційний друкований орган та може бути співзасновником інших друкованих видань. Отже, вищі спеціалізовані суди в Україні очолюють систему відповідних місцевих і апеляційних господарських та адміністративних спеціалізованих судів і організують контроль за їх діяльністю.

Організація роботи судів загальної юрисдикції регулюється діючим законодавством та має багато прогалин з питань організації і функціонування

судової системи в Україні. Для приведення діючого законодавства у відповідність з законом про судоустрій України слід прийняти ряд законів. Серед них, наприклад, закон про адміністративні суди. Здійснення передбаченої Конституцією України судово-правової реформи потребує прийняття законів, наприклад, про адміністративне процесуальне право та деяких інших нормативно-правових актів. Це буде сприяти підвищенню ефективності судової діяльності і здійсненню правосуддя судами загальної юрисдикції в Україні.

4. Верховний Суд – вищий судовий орган системи судів загальної юрисдикції.

Довершує систему судів загальної юрисдикції Верховний Суд – найвищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції. Верховний Суд є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції України, який забезпечує єдність судової практики у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом. До основних повноважень Верховного Суду відносять:

1) здійснення правосуддя в порядку, встановленому процесуальним законом;

2) здійснення аналізу судової статистики, узагальнення судової практики;

3) подання висновків щодо проєктів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням судової системи України;

4) подання висновку про наявність чи відсутність у діяннях, у яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; вносить за зверненням Верховної Ради України письмове подання про неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я;

5) забезпечує однакове застосування норм права судами різних спеціалізацій у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом;

6) здійснює інші повноваження, визначені законом.

До складу Верховного Суду входять сорок вісім суддів, із числа яких обираються Голова Верховного Суду та заступники Голови Верховного Суду. Суддею Верховного Суду може бути суддя, який за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердив здатність здійснювати правосуддя у найвищому судовому органі у системі судів загальної юрисдикції України, має досвід роботи суддею не менше п'ятнадцяти років або має науковий ступінь, отриманий до призначення на посаду судді, та стаж наукової діяльності у галузі права або науково-педагогічної діяльності у галузі права у вищому навчальному закладі або вищих навчальних закладах, що здійснюють підготовку фахівців освітнього ступеня “магістр”, до призначення на посаду судді не менше п'ятнадцяти років.

Голова Верховного Суду обирається на посаду строком на п'ять років та звільняється з посади Пленумом Верховного Суду більшістю голосів від загального складу Пленуму шляхом таємного голосування. Суддя Верховного Суду України не може бути обраний Головою Верховного Суду України більше ніж на один строк.

Голова Верховного Суду може бути достроково звільнений з посади з підстав, установлених законом. Повноваження Голови Верховного Суду також припиняються достроково внаслідок висловлення йому недовіри Пленумом Верховного Суду.

У Верховному Суді діють:

- 1) Судова палата в адміністративних справах;
- 2) Судова палата у господарських справах;
- 3) Судова палата у кримінальних справах;
- 4) Судова палата у цивільних справах.

До складу судової палати входять судді відповідної спеціалізації (адміністративної, господарської, кримінальної, цивільної). Судові палати Верховного Суду:

- 1) здійснюють правосуддя в порядку, встановленому процесуальним законом;
- 2) аналізують судову статистику та вивчають судову практику, здійснюють узагальнення судової практики;
- 3) здійснюють інші повноваження, передбачені законом.

Персональний склад судових палат визначається Пленумом Верховного Суду за пропозицією суддів Верховного Суду.

Судову палату Верховного Суду очолює секретар судової палати. Секретар судової палати Верховного Суду обирається на посаду строком на п'ять років за поданням Голови Верховного Суду України та звільняється з посади Пленумом Верховного Суду України більшістю голосів від загального складу Пленуму шляхом таємного голосування. Суддя Верховного Суду не може бути обраний секретарем судової палати Верховного Суду більше ніж на один строк. У разі відсутності секретаря судової палати його обов'язки виконує суддя палати, який має найбільший стаж роботи на посаді судді Верховного Суду України.

У Верховному Суді України діє Пленум Верховного Суду для вирішення питань, визначених Конституцією України та Законом України "Про судоустрій і статус суддів" від 7 липня 2010 року. Склад і порядок діяльності Пленуму Верховного Суду визначаються згаданим Законом. Пленум Верховного Суду України є колегіальним органом, до складу якого входять усі судді Верховного Суду.

Пленум Верховного Суду:

- 1) обирає на посади та звільняє з посад Голову Верховного Суду України, заступників Голови Верховного Суду у порядку, встановленому цим Законом;
- 2) обирає з числа суддів Верховного Суду України за поданням Голови Верховного Суду України та звільняє від виконання обов'язків секретаря Пленуму Верховного Суду та секретарів судових палат;
- 3) заслуховує інформацію Голови Верховного Суду про його діяльність;
- 4) надає висновки щодо проектів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням судової системи України;

5) приймає рішення про звернення до Конституційного Суду України з питань конституційності законів та інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України;

6) надає висновок про наявність чи відсутність у діяннях, в яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; вносить за зверненням Верховної Ради України письмове подання про неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я;

7) затверджує Регламент Пленуму Верховного Суду;

8) затверджує Положення про Науково-консультативну раду при Верховному Суді та її склад;

9) затверджує склад редакційної колегії офіційного друкованого органу Верховного Суду України;

10) розглядає та вирішує інші питання, віднесені законом до його повноважень.

Засідання Пленуму Верховного Суду є повноважним за умови присутності на ньому не менше двох третин від складу Пленуму. На засідання Пленуму можуть бути запрошені представники органів державної влади, наукових установ, громадських організацій, засобів масової інформації та інші особи.

Пленум Верховного Суду скликається Головою Верховного Суду в разі потреби або на вимогу не менш як четвертої частини від складу суддів Верховного Суду, але не рідше одного разу на три місяці. У разі відсутності Голови Верховного Суду Пленум скликається одним із заступників Голови Верховного Суду. Про день і час скликання Пленуму та питання, що виносяться на його розгляд, учасники засідання Пленуму повідомляються не пізніше як за п'ять робочих днів до засідання. У цей же строк надсилаються матеріали щодо питань, які виносяться на розгляд Пленуму.

Засідання Пленуму веде Голова Верховного Суду. У разі відсутності Голови Верховного Суду засідання Пленуму веде заступник Голови Верховного Суду.

Пленум Верховного Суду України приймає з розглянутих питань постанови. Постанови Пленуму Верховного Суду підписуються головоючим на засіданні Пленуму та секретарем Пленуму і публікуються в офіційному друкованому органі та розміщуються на веб-сайті Верховного Суду.

Науково-консультативна рада утворюється при Верховному Суді з числа висококваліфікованих фахівців у галузі права для підготовки наукових висновків з питань діяльності Верховного Суду, підготовка яких потребує наукового забезпечення.

Порядок організації та діяльності Науково-консультативної ради визначається положенням, що затверджується Пленумом Верховного Суду.

Верховний Суд має офіційний друкований орган, в якому публікуються матеріали судової практики Верховного Суду та інших судів загальної юрисдикції, матеріали з питань організації діяльності судів загальної юрисдикції та інші матеріали. Офіційний друкований орган може видаватися в електронному вигляді.

Висновки

Судова влада - самостійна галузь державної влади, суб'єктом якої є суд, що займає особливе місце в системі державних органів і реалізує свої функції в особливій процесуальній формі. Самостійність і незалежність судової влади не варто розуміти так, начебто судова влада ніяк не залежить від двох інших гілок влади.

Законодавча влада визначає структуру судової системи, компетенцію судів, статус суддів, бере участь у формуванні суддівського корпусу. У деяких країнах від виконавчої влади залежить створення належних умов для роботи судів, підготовки кадрів для заміщення суддівських посад і ряд інших організаційних питань. У багатьох державах призначення на судові посади провадить глава держави (президент або монарх).

Роль судової влади в суспільстві виражається в тому, щоб забезпечувати панування права, вираженого, насамперед, у конституціях і інших законах.

Рекомендована література

Бринцев В. Д. Судовий конституціоналізм в Україні: доктрина і практика формування : у 2 кн. : монографія / В. Д. Бринцев ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". – Х. : Право. – 2013. – Кн. 1. – 392 с.

Городовенко В. В. Принципи судової влади : монографія / В. В. Городовенко ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". – Х. : Право, 2012. – 448 с.

Дашковська О. Р. Судовий прецедент і судова практика як джерела права / О. Р. Дашковська // Вісник Академії правових наук України. – Х., 2011. – № 1. – С. 34–41.

Державна судова адміністрація України: 10 років судового адміністрування : ювіл. вид. / відп. ред.: Ю. С. Забара, Ф. К. Ілляк, В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 224 с.

Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 року № 192-VIII.

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 року № 2453-VI.

Кирилюк Р. І. Державна судова адміністрація України як суб'єкт забезпечення діяльності судів : монографія / Р. І. Кирилюк. – К. : Логос, 2012. – 188 с.

Конституційне право України [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Р. Ф. Гринюк та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид наук, проф. Р. Ф. Гринюка] ; Донец. нац. ун-т, Екон.-правовий ф-т. - Донецьк : ДонНУ, 2014. - 281 с.

Крусян А.Р. Конституційне право України [Текст] : навч.-метод. посіб. / А. Р. Крусян ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Каф. конституц. права. - Одеса : Фенікс, 2015. - 134, [3] с.

Марочкін І. Є. Проблеми судової правотворчості в забезпеченні принципу верховенства права / І. Є. Марочкін // Проблеми законності. – Х., 2012. – Вип. 119. – С. 224–237.

Мовчан В. В. До проблемних питань проявів судової влади у сферах правотворчої, правозастосовної і правоохоронної діяльності / В. В. Мовчан // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2013. – № 4. – С. 16–23.

Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз : монографія / Л. М. Москвич ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". – Х. : ФІНН, 2011. – 384 с.

Організація судових та правоохоронних органів : підручник / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого ; за ред. І. Є. Марочкіна. – Х. : Право, 2013. – 448 с.

Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: Підручник / за заг. В.Л. Федоренка. – 4-е вид., перероб. І доопр. – К.: Видавництво Ліра. – К., 2012. – 576 с.

Прилуцький С. В. Концепція судового права та перспективи її впровадження у правову систему України : наук. доп. / С. В. Прилуцький. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – 28 с.

Самсін І. Л. Раціональне праворозуміння і правозастосування як фундаментальні умови правосуддя / І. Самсін // Публічне право. – 2011. – № 3. – С. 239–244.

Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 544 с.

Шевчук С. В. Забезпечення єдності судової практики в умовах існування спеціалізованої юрисдикції / С. В. Шевчук // Право України. – 2013. – № 9. – С. 306–324.

Шевчук С. В. Нормативность актов судебной власти: эволюция мнений в отечественном правоведении / С. Шевчук // Право Украины. – 2013. – № 1. – С. 133–151.

Юринець Ю.Л. Конституційне право України [Текст] : навч. посіб. / Ю. Л. Юринець ; Нац. авіац. ун-т. - Ужгород : Береза, 2014. - 367 с.

Береза, 2014. - 367 с.